

na severočeských výsypkách, dokážeme asi nejlépe zhodnotit vliv sucha na těchto specifických územích. Specifických především v souvislosti s vodou.

Na výsypkách nalezneme v podstatě pouze menší a mělké nádrže, které jsou (až na jednotlivé výjimky) právě na letních dešťových nebo zimních sněhových srážkách absolutně závislé. Zvláště poslední dva teplé a suché roky změnilы většinu místních vodních nádrží na „rozkvetlé louky“. Je sice zajímavé a z hlediska botaniky dokonce poučné, projít se suchou nohou po dně téměř všech tůňek a rybníčků, kde za normálního stavu běžně plavou různé kachny a husy, ale na druhou stranu je to právě bez těch kachen a hus tak nějak smutnější. Všelijaké štěbetání a kejhání vodní „drubeže“ je zvuková kulisa, kterou člověk většinou ani nevnímá. Až jednoho dne nastane ticho. Teprve pak si uvědomí, že i „obyčejné“ a běžně hnízdící druhy, jako je kachna divoká, husa velká, lyska černá nebo potápka malá do ptačí rodiny na výsypkách jednoznačně patří a bez nich to prostě nějak není ono. Nezbyvá než doufat, že zima nadělí hromady sněhu, jaro pořádné deště a z vodních nádrží na výsypkách se opět bude ozývat štěbetání a kejhání...

Pavel Vít.

JAK JSEM ZAČALA OBJEVOVAT KOUZLA ORNITOLOGIE.

V letošním roce jsem měla to štěstí, že jsem se mohla zúčastnit Základního kurzu určování ptáků, který organizovala ČSO. Ráda bych tedy něco o těchto čtyřech báječně strávených měsících napsala a také bych ráda napsala něco o tom, jak jsem se vůbec k ornitologii dostala a co mě do úžasného světa ptáků přivedlo.

K přírodě jako takové jsem cítila silný vztah už od dětství. Prolistovávala jsem všechny možné knížky a encyklopedie a venku jsem každou chvíli držela v ruce nějakého toho hmyzáka, žábu, ještěrku nebo hada. Pak mě ale do spárů uchvátily všechny možné školy a na poznávání přírody nebo jakékoli další koníčky najednou nezbyvalo mnoho času. Konečně před cca dvěma lety jsem se ke svému zájmu o přírodu intenzivněji vrátila, a když jsem se tak zaobírala myšlenkou, do které oblasti biologie bych chtěla více proniknout, napadlo mě, že by mě „ASI BAVILI PTÁCI“. Začala jsem na tom tedy pomalu pracovat. Založila jsem si ptačí sešit (teď už mám „Ptačí sešit č. 2“) a začala jsem si hledat informace o běžných druzích, které jsem znala, ale toužila jsem se o nich dozvědět víc, pokud možno všechno. Snažila jsem se naučit druhy nové a vytrácela jsem se z domu na své první ornitologické vycházky, které mne naplňovaly vzrušením, když jsem v Českém ráji u rybníka uslyšela a uviděla dvojici jeřábů, i zklamáním, když kolem mě něco proletělo a já nebyla schopná určit, co to tak asi bylo. Z knihovny jsem si přivlekla Obecnou ornitologii od pana Veselovského, kterou jsem hned vzápětí zkoušela sehnat, ale neměla jsem úspěch. (Pořád tu knížku nemám!) V knihovně jsem také na burze objevila

Ptačí svět a nadšená z takového objevu jsem si ho odvěkla domů. To byl poklad! Zjistila jsem, že existuje časopis jen o ptácích a také jsem se přes něj dostala k ČSO. Tam se mi otevřela další spousta možností. V zimě jsem začala rozmazlovat ptáky na krmítku a těšila jsem se, jak se zapojím do lednového sčítání. Vysedávala jsem u okna a čekala, co přiletí. Když se mi zastavili na krmítku dva stehlíci, trojice hýlů a čtyři dlasci, můj pocit štěstí byl nepopsatelný. Okolo krmítka mi také prosvištěl krahujec, z čehož jsem byla naprosto unešená. Když to samé zopakoval letos v létě okolo klece s mými papoušky, už mi tak úžasný nepřišel. ☺ Zamířila jsem také na festival plectva k Píseckým rybníkům, kde jsem se poprvé setkala s Kubou Hlaváčkem, na kterého jsem se navěsila s několika asi hloupými dotazy. Fascinovaně jsem civěla na ukázkou kroužkování, kterou Kuba pro účastníky připravil, a zatoužila se to také někdy naučit. Chtěla jsem poznat okolo ptáků všechno a také někoho, kdo by mne to „všechno“ naučil.

Následně jsem se rozhodla pro členství v ČSO a tam se najednou objevila ta možnost přihlásit se do zmíněného kurzu. Dlouho jsem váhala, protože jsem si nebyla jistá, jestli to časově zvládnu, program zněl docela náročně. Ale takovou šanci – konečně se něco dozvědět, posunout se dál a poznat další ornitology – to jsem si prostě nemohla nechat ujít. Přihlásila

jsem se, moc jsem se těšila a odjela na první setkání do Prahy. První večer byl pojatý hlavně seznamovacím způsobem, kdy se nás pětadvacet účastníků především navzájem okukovalo. Představil se nám sympatřák Ondra Belfín, který nás měl celým kurzem provádět, a pak jsme se pustili do

seznamovací aktivity. Na prvním setkání byl také Zdeněk Vermouzek, a když jsem se k němu v rámci povídací aktivity dostala, byla jsem z něj tak vykulená, že jsem ani nevěděla, na co se ho zeptat. Po setmění jsme vyrazili na chvíli ven do Stromovky, jestli tam někde nepotkáme puštíka. Nikdy v životě jsem žádnou sovu neviděla ani neslyšela, tak jsem se moc těšila, ale vzápětí jsem byla značně zklamaná, protože pod námi ve městě byla zrovna pouť, a i když bylo okolo desáté hodiny večer, pořád se odtamtud linul výrazný kravál. Říkala jsem si, že tedy máme po puštíkově, ale i tak jsme zkusili sovu přilákat na nahrávku. A puštík se ozval! Hledal nás a do pouťového ruchu houkal jako šílený. Hned na samém začátku kurzu takový skvělý zážitek! Druhý den jsme už vyrazili do terénu od samého rána a já mohla pomalu začít poznávat život ornitologa. Vstávala jsem brzo, od kamarádky, která mi poskytla nocleh, jsem běžela na první ranní metro. Konec března, zima jako v morně, pára od pusy. Nikde nikdo, jenom na lampě v ulici seděl kos a spokojeně si vyřvával do ranního ticha. Aby nás Ondra moc nevyděsil, začali jsme zlehka ve městě holuby, holuby hřivnáči, kosy, hrdličkami a sýkorkami. Následně jsme se odebrali do Stromovky a pak k Vltavě, kde už na nás čekalo druhů víc a já jsem si marně snažila nacpat do hlavy třeba to, jak že to zpívá jaký šoupálek. V neděli jsme metrem odřičeli ke Krčskému lesu, kde se v podobně tmavém, mlhavém a zmrzlém ránu jako bylo to sobotní, zjevil i druhý vedoucí kurzu – Kuba Hlaváček. Kluci nás rozdělené na dvě skupinky vodili po lese a ochotně všechno znovu a znovu vysvětlovali, znovu a znovu ukazovali. Obohacovali nás o své zkušenosti a na nahrávku nám nalákali třeba krásného králíčka ohnivého. Po této části kurzu jsme za své oblíbené druhy automaticky přijali budníčka menšího a holuba hřivnáče, protože to byli skoro jediní ptáci, které jsme se o tomto víkendu naučili poznat podle zpěvu a také proto, že Ondra prohlásil něco ve smyslu, že komu nezůstane v hlavě budníček a hřivnáč, nemá mu snad ani chodit na oči. ☺

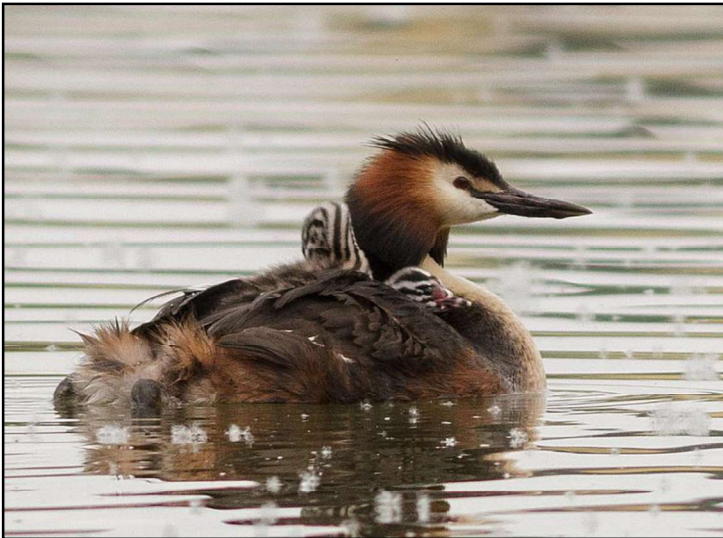
Za měsíc bylo další setkání tentokrát v Josefově. Naivně jsem si myslela, jaké už bude venku teplo, takže jsem tam jela poněkud na lehkó. Ornitologické vstávání ve 3:50 mě opět ubezpečilo, že ptáci jsou pro mne ta správná volba, když jsem kvůli nim schopná takhle brzo vstát a neremcat u toho. Také jsem zjistila, že duben ve čtyři ráno umí být docela nepříjemně studený. Byla jsem jak rampouch. Ten víkend jsem zažila spoustu nového, co jsem předtím nikdy neslyšela a neviděla. Vodoušové, rybáci, racci, kulíci, neoblíbené, ale krásné husice nilské. Zjistila jsem, že existuje ptáček cvrčilka, a že to, co se line

z houští, je její zpěv a ne nějaký hmyzák. Slyšela jsem zpívat slavíky, dozvěděla se, co jsou vlastně bahňáci a že nejvíc budu bojovat s dravci – všichni mi prostě přišli stejní. Mohla jsem se namlsat pohledem do stativového dalekohledu a v rámci ukázky kroužkování, které nám Kuba předvedl, jsem zblízka mohla objevovat několik moc pěkných druhů ptáků. Zavítali jsme také k Rozkoši, kde jsme mohli vidět kulíka a písíka a kluci objevili dokonce rybáka dlouhoocasého. Sledovali jsme, jak kluci vzrušeně pobíhají po molu, hledají rybáka ve stativáku a zuřivě listují Svenssonem. Rybák se mezitím – na rozdíl od kluků naprosto nevzrušeně - kýval na bójce,

a když se rozhodl protáhnout si perutě nad Rozkoší, zvěčnil ho Ondra na několika snímcích. Ve stativáku jsme pozorovali veliké hejno racků chechtavých a od Kuby jsme dostali úkol, najít mezi nimi dva racky černohlavé. Nebylo to vůbec jednoduché, ale tak dlouho jsme trpělivě hledali a vzájemně si radili, až jsme je snad všichni objevili. Dubnový víkend jsem odnesla rýmou jako trám, Josefovské počasí jsem opravdu podcenila. Ale čert vem nějakou rýmu, poznat Josefovské louky a jejich ptačí obyvatelstvo bylo skvělé.

V květnu nás čekalo Třeboňsko. Trochu jsem se dopředu obávala, protože jsem dobře věděla, že druhy, které se zdržují u vody, nebudu vůbec znát. Moje ornitologické znalosti se v této oblasti zatím rovnaly pouhému „hele, kachna!“ Obešli jsme místní rybníky a já se poprvé seznámila s hoholy, poláky a potápkami. V tyto dny nás také přijela navštívit Česká televize a udělala s námi pár záběrů pro pořad „Chcete mě“. Reportéři se s námi nezdrželi moc dlouho, takže jsme z natáčení měli spíše rozporuplné pocity, ale výsledná reportáž se – dle mého – docela povedla. Než se setmělo v lese, stáli jsme trpělivě s hlavami zvednutými k nebi a čekali jsme, jestli sluka ještě jednou obkrouží svůj rajón. V úplně nočním lese jsme pak slyšeli houkat sýce rousné. U vody na nás čekali kolpíci, husice liščí,

potápka malá, potápka roháč, která dělala taxi svým mladým, strnulý kvakoš noční nebo majestátní orel mořský. A také jedna kachna, která seděla na hnízdě a ani se nehнула, dokud se na ni ta parta začínajících ptáčkařů dostatečně nevyvádívá.

Na poslední setkání jsem se také těšila, ale jela jsem tam trochu posmutnělá, že už to všechno končí. Byli jsme

v červnu na Šumavě. Čekali tam na nás další opeřenci, které jsme ještě vůbec neznali. V noci byli slyšet skřivani lesní a chřástal polní. Zdeněk nám za jednoho parného odpoledne udělal přednášku o tom, jak všelijak se můžeme zapojit do činností ČSO a v místě ubytování jsme si také vyzkoušeli, jak se provádí LSD. Do chvíle, než nás rozehnal bouřkové mraky. Poslední večer jsme si udělali táborák a od kluků jsme obdrželi krásné certifikáty o tom, že jsme kurz absolvovali. Jakoby se s námi kurz chtěl rozloučit s plnou parádou nebo jestli nás chtěl ještě jednou ubezpečit v tom, že se opravdu chceme vydat po dalších stopách ornitologie. (Pochybuj, že někdo nechtěl.) Takže se nám ukázal datlík tříprstý, objevili jsme kukaččí mládě v konipasím hnízdě. Na samém konci kurzu jsme jeli pozorovat budníčka zeleného. Podle vyprávění o tomto budníčkovi jsem očekávala, že se tento ptáček bude pohybovat někde čistě v přírodě, a že bude dosti plachý. Milý budníček si asi pohodářsky seděl na židli v poněkud zaharašeném dvoře a sem tam si zaletěl do břízy, aby se jako neřeklo. Jak jsme na něj tak hleděli do výšky mezi březové větve, spatřili jsme na obloze ještě dravce a kluci následně zjistili, že je to orlík krátkoprstý.

Naši kluci – tím myslím Ondru s Kubou – byli tak skvělí, že nám v rámci kurzu zajistili i vycházky s dalšími ornitology. Někdo mohl vyrazit na Divokou Šárku, někdo do Hostovic, někdo na Žabakor. Já jsem takhle mohla poznat Martina Pudila, který nás provedl okolo rybníků v Manušicích a chytil pro nás pár ptáčeků včetně ledňáčka. Nebo pana Kverka, který nám zase ukázal Slavičí háj a spoustu nám toho o něm navykládal. Osobnost pana Kverka nás všechny vyloženě dostala. Měl neustále o čem povídat a my bychom poslouchali, poslouchali a poslouchali.

Ráda bych Ondrovi, Kubovi a Zdeňkovi vzkázala ještě jedno velké poděkování za to, s jakou trpělivostí odpovídali na všechny naše otázky, jak neúnavně se nám věnovali opravdu doslova „od rána do večera“, vždycky byli milí a příjemní a podělili se s námi o množství ze svých vlastních

ornitologických zkušeností, které jsou samozřejmě pro ornitologa začátečníka nesmírně cenné. Děkujeme!

Jana Řípková, foto: Ondřej Belfín

PĚVUŠKA PODHORNÍ (*PRUNELLA COLLARIS*) NA KLÍČI V LUŽICKÝCH HORÁCH. JSOU DVA ZÁZNAMY NÁZNAKEM MOŽNÉHO HNÍZDĚNÍ?

Úvod. Kopec Klíč (759 m n. m.) je vulkanického původu a současně nejvyšším bodem geomorfologického okrsku Klíčská hornatina. ^[1] Možnou souvislost zaznamenaného výskytu pěvušky podhorní na Klíči s krkonošskými hnízdišti lze dovodit i geomorfologickou propojeností Krkonoš a Lužických hor, oba celky spadající spolu s několika dalšími (např. Jizerské hory) pod Krkonošskou podsoustavu. ^[1]

Pěvuška podhorní **pravidelně hnízdí**, a to v relativně větším počtu zhruba 20 párů, pouze v Krkonoších (včetně polského území).

Občasné hnízdění nebo pravidelný výskyt v hnízdní době je znám také z Hrubého Jeseníku a Krušných hor.

Ojedinéle zahnízdění bylo zaznamenáno na Králickém Sněžníku.

Hnízdění lze předpokládat také na Šumavě, podle prokázaného hnízdění na bavorské straně. (Kučera, Vodák in ^[5]).

Několik málo letních výskytů pravděpodobně nehnízdících ptáků včetně mimohnízdnicích výskytů bylo zaznamenáno z některých dalších míst ČR. ^[4]

Pěvuška podhorní je spíše stálá nebo přelétavá v závislosti na průběhu počasí. Opouštění hnízdišť probíhá zřejmě v září do počátku října. ^[5]

(V zasněžených Krkonoších jsem 17. 2. 1999 pozoroval 2 pěvušky podhorní v prostorách před vchodem do budovy nové Labské boudy, která v tom roce byla již dva roky uzavřená.)

Samci se objevují na hnízdišti převážně od 3. dekády března do 2. dekády dubna, samice přilétají poněkud později začátkem května. ^[5]

Vlastní pozorování.

Pěvušku podhorní jsem pozoroval 5. května 2007 kolem 16:00 na skalnatém vrcholu Klíče na vzdálenost asi 10m. Tak jak je u tohoto druhu obvyklé, nebyla plachá, ale kvůli silnému větru asi po 5 minutách poodlétla někam do závětrí. V tom roce jsem stále ještě fotil na analogový záznam a fotoaparát nebyval pokaždé pohotově po ruce. Záměna vyloučena, tento druh jsem již před tímto rokem vícekrát pozoroval nejen v Krkonoších, ale hlavně ve Vysokých a Západních Tatrách a také v Alpách.

Výjimečnost tohoto pozorování jsem si sice uvědomoval, ale jelikož toulání terénem zvítězilo nad sepisováním, zůstalo u pouhého záznamu v databázi České společnosti ornitologické. Předsevzetí, že se na ověření výskytu tohoto druhu více zaměřím hned v následujícím roce, bylo nakonec také